

„Ontaarde kunst”

22.11.1956 Prange
DRIE lezers zijn het niet eens met het feit, dat ik over de tentoonstelling van de Liga Nieuw Beelden in het Amsterdams Stedelijk Museum gezweven heb — of liever: deze met een enkele zin afdeed. Een van hen schrijft, dat er „schilderijen hingen, die nog veel erger zijn dan Appel c.s. Nog erger humbug. En vooral gevaarlijk. Er zijn zelfs criminele schilderijen”. En hij besluit: „Is het niet gevaarlijk (vooral in deze tijd van gevaarlijk communisme) oh hierover te zwijgen? Wat zijn dit voor mensen, die misdadige schilderijen maken?”

Een ander schrijft over „schilderijen” tussen aanhalingstekens, die van een gevaarlijke agressiviteit en misdadigheid getuigen, („Armando noemt z'n werk openlijk: peintures criminelles”), „'n gevaarlijke mentaliteit, die wij vooral in deze weken zeer wel beleefd hebben”. En deze schrijver eindigt met: „Het wordt tijd, dat voorgoed met deze mentaliteit afgerekend wordt, ook in de kunst. Een schande, dat deze nihilistische antidemocratische schilderijen in een museum hangen”. Een derde lezer schrijft in ongeveer gelijke zin.

Ik ben het geheel met de inzenders eens, dat dit Nieuw Beelden een ontzettende, hopeloos slechte, waardeloze tentoonstelling is, waar schilderijen te vinden zijn, die elke cultuur en schoonheid honen en als zodanig „misdadig” mogen heten. Reden voor mij, om dit met één zin af te doen: ook zwijgen kan welsprekend genoeg zijn. Dat ik nu toch schrijf, komt voort uit het feit, dat er in die brieven twee dingen aangeroerd worden, die in belangrijkheid deze volmaakt ónbelangrijke tentoonstelling van Nieuw Beelden ver achter zich laten. Dat is, waar een vinger gelegd wordt op „de gevaarlijke mentaliteit, die wij in deze weken zeer wel hebben beleefd” en verder, waar een der brieverschrijvers opmerkt, „dat het tijd wordt voorgoed met deze mentaliteit af te rekenen, ook in de kunst.”

OM met dit laatste te beginnen: is het de bedoeling van deze opmerking, dat men dit soort kunst zou gaan verbieden? Dat er weer iets als een actie tegen „ontaarde kunst” ontzettend zou worden? Dat kan ik niet aannemen; dat zou zélf van een „gevaarlijke mentaliteit” bij de brieverschrijver getuigen.

Dat „deze nihilistische, anti-democratische schilderijen in een museum hangen, een schande is” — akkoord. Maar dan een schande voor de makers en maaksters en niét voor een overheid, die niet anders doet, dan een gemeentelijke tentoonstellingsruimte volgens een in gemeenschappelijk overleg tot stand gekomen regeling onder Amsterdamse verenigingen verdelen. Moet de overheid nu uitmaken, of de „mentaliteit” van de tentoongestelde kunst wel door de beugel kan en deze anders uit haar zalen weren? Ik geloof, dat wij daar niet eens over hoeven te praten.

„Afrekenen met een mentaliteit” kan echter ook betekenen: een keuze doen, een standpunt bepalen, gelijk velen dit na de vierde november in de politiek deden. Wat mij betreft: sinds lang heb ik afgerekend met een mentaliteit, die geneigd is alles „kunsthistorisch” te verklaren, te vergoelijken, murw te praten — óf wel, geneigd is alles eenzijdig belangrijk te achten, wat uit diezelfde mentaliteit van Nieuw Beelden geboren werd en dit den volke als D E „moderne” kunst aan te prijzen. „Afrekenen met een mentaliteit”: ik heb niet anders gedaan, omdat ik het verband tussen dit soort kunst en het maatschappelijk gebeuren maar al te goed zie. Niet voor niets houdt de Sowjet-cultuurleiding de kunst voor binnenlands gebruik binnen de meest burgerlijke en traditionele perken en knipoogt zij in het buitenland tegen de radicaalste aanhangers van de radicaalst-„moderne” kunst: Picasso, als grote man en partijlid voorop. Aan een klassieke, harmonische en schone cultuur in het verfoeide Westen, dat zij „willen kisten”, hebben zij niets; een geschokte, verdeelde, verdwaasde en nihilistische kunst, die verwarring sticht en vernietigend werkt, kan een wapen in hun hand zijn.

WIE geen vreemdeling in het Jeruzalem der kunst is, weet dit allemaal wel. Hij weet ook, in welke kringen hij de meeste met Sowjet-Rusland sympathiserenden, de meeste fellow-travellers, de meeste opstellers en ondertekenaars van twijfelachtige moties over Hongarije vinden kan. De brieverschrijvers hebben gelijk: er is verband tussen deze dingen. In opzet en in mentaliteit.

Daarom moeten wij afrekenen, ieder voor zich. Als een individuele daad van vrij-worden: vrij van massa-suggestie, van mode, van dogmatisch kwasi-filosofisch geredeneer, vrij van angst om voor achterlijk uitgemaakt te worden, om niet „mee te kunnen”. Zó moeten wij afrekenen. En dan sterft deze soort kunst vanzelf wel door haar eigen onmacht.

J. M. PRANGE